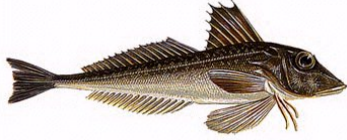

Knorhaan 36

**Nieuwsbrief Strandwerkgroep
KNNV afd. Regio Alkmaar**

Inhoud

- ◆ Excursieprogramma
- ◆ Verslag excursie 14 april, Kaloot
- ◆ Verslag excursie 11 mei, Petten
- ◆ Verslag excursie 23 juni, Huisduinen
- ◆ Strandvondsten
- ◆ Broekhornerpolder
- ◆ Weekdierfauna in het Nederlandse Noordzeegebied sterk veranderd
- ◆ Is de Japanse stekelhoorn een bedreiging voor onze oesters?

Foto's voor zover niet bij het artikel vermeld: Pieter Korstanje, Wilbert Kerkhof, Linda Keesman en Henk Witte.

Coördinator: Henk Witte, tel. 072-5895170. e-mail: witte43@gmail.com

---

Excursieprogramma

Verzamelen bij station Alkmaar-Noord (parkeerterrein bij huisartsenpost) tenzij anders vermeld. Aanmelden bij Henk Witte witte43@gmail.com

Donderdag 18 juli

Bergen aan Zee, 19.30 tot 21.30 uur. Vertrek 19.30 bij strandopgang Noord. Aanmelden niet nodig.

Zaterdag 17 augustus

Wijk aan Zee, Noordpier, 19.30 tot 21.30 uur. Vertrek 19.00 uur.

Zondag 22 september

Goeree, 10.00 tot 15.00 uur. Vertrek 8.30 uur.

Zaterdag 5 oktober

Petten, 13.00 tot 15.00 uur. Vertrek 13.00 uur bij eerste strandopgang. Aanmelden niet nodig.

Zaterdag 16 november

IJmuiden, Zuidpier, 10.00 tot 12.00 uur. Vertrek 9.15 uur.

Zaterdag 14 december

Huisduinen, 10.00 tot 12.00 uur. Vertrek 9.15 uur.

Verslag excursie Kaloot, 14 april 2013

Voor het gezelschap van 8 personen was het met droog weer en een temperatuur van 16 graden goed toeven op de Kaloot. Een toplocatie voor fossiele schelpen. We hebben onze collecties weer goed kunnen aanvullen met fossiele marmerschelpen, mantelschelpen, astartes, tolhorens, fuikhorens en nog veel meer. Maar soms zo lastig te determineren dat het volledige overzicht nu nog niet klaar is. Wordt vervolgd.

Verslag excursie Petten, 11 mei 2013

Tijd: 14.00 – 16.00 uur

Aantal deelnemers: 4

Weersomstandigheden: ZW 6, 13° C

Tot onze verbazing was vlakbij de strandopgang een zandsuppletie gaande. Zoals gewoonlijk omgeven door meeuwen die zich te goed deden aan tepelhorens, tere plaatschelpen en andere zeebeestjes die op het strand waren gedeponereerd. De gewone en de kleine heremietkreeften waren vrij algemeen aanwezig. We vonden ook vrij veel zachtroze, mooi glanzende schachtjes die duidelijk niet van een heremietkreeft afkomstig waren. Volgens Rien de Ruijter ging het om *Callianassa tyrrhena*, een kreeftje dat zich in zacht substraat ingraaft en nogal eens tussen suppletie-materiaal te vinden is.

Callianassa tyrrhena (uit www.en.academic.ru)

Door de zandsuppletie vonden we schelpen die voor Petten verre van alledaags zijn, zoals 2x spoelhoren en 2x witte wenteltrap. Verder o.a. 1x melkwit traliedrijfhorentje, 4x vliezig drijfhorentje, 9x muizenkeuteltje, 2x gewone wenteltrap, 1x gekielde cirkelschelp, 1x stomp traliehorentje, 2x wijde mantel, enkele bonte mantels, 1x dubbeltjesschelp, vrij algemeen slanke kleine zwaardschede, 2x brede kleine zwaardschede en 1x grijze tapijtschelp. Een waterscorpioen was duidelijk verdwaald.

Groenwieren

Darmwier (*Enteromorpha spec.*). Zeer algemeen.

Bruinwieren

Blaaswier (*Fucus vesiculosus*). Zeer algemeen.

Roodwieren

Purperwier (*Porphyra purpurea*). Zeer algemeen.

Ribkwallen

Zeedruif (*Pleurobranchia pileus*). Vrij algemeen.

Ringwormen

borstelwormen

Schelpkokerworm (*Lanice conchilega*). Algemeen.

Geleedpotigen

kreeftachtigen

Noordzeekrab (*Cancer pagurus*). 1x

Gewone strandkrab (*Carcinus maenas*). 1 schild

Callianassa tyrrhena, vrij algemeen.

Gewone heremietkreeft (*Pagurus bernhardus*). Vrij algemeen.

Kleine heremietkreeft (*Diogenes pugilator*).

Vrij algemeen.

gewone tepelhoren

Weekdieren

buikpotigen

Gewone alikruik (*Littorina littorea*).

Algemeen.

Wadslakje (*Hydrobia ulvae*). 17x

Opgezwollen brakwaterhorentje (*Hydrobia ventrosa*). 3x

Melkwit traliedrijfhorentje (*Alvania lactea*). 1x

Vliezig drijfhorentje (*Rissoa membranacea*). 4x

Muizenkeuteltje (*Bittium reticulatum*). 9x

Gewone wenteltrap (*Epitonium clathrus*). 2x (1x met heremietkreeft)

Witte wenteltrap (*Epitonium clathratulum*). 2x
Gekielde cirkelslak (*Tornus subcarinatus*). 1x
Gewone tepelhoren (*Euspira catena*). Vrij algemeen, ook levend.
Glanzende tepelhoren (*Euspira nitida*). Vrij algemeen, ook levend.
Wulk (*Buccinum undatum*). Vrij algemeen, ook 1 cluster eikapsels.
Gevlochten fuikhoren (*Nassarius reticulatus*). Vrij algemeen, ook levend, 1x juveniel.
Stomp traliehorentje (*Chrysallida sarsi*). 1x
Spoelhoren (*Acteon tornatilis*). 2x

tweekleppigen

Gewone mossel (*Mytilus edulis*). Zeer algemeen, ook levend.
Wijde mantel (*Aequipecten opercularis*). 2x
Bonte mantel (*Mimachlamys varia*). Enkele.
Gewone oester (*Ostrea edulis*). Vrij algemeen.
Dubbeltjeschelp (*Lucinella divaricata*). 1x
Ovaal zeeklitschelpje (*Tellimya ferruginosa*). 14x (2x doublet).
Tweetandschelpje (*Mysella bidentata*). Veel (5x doublet).

Gewone kokkel (*Cerastoderma edule*). Zeer algemeen.
Brakwaterkokkel (*Cerastoderma lamarcki*). Vrij algemeen.
Noorse hartschelp (*Laevicardium crassum*). 1x
Halfgeknotte strandschelp (*Spisula subtruncata*). Zeer algemeen.
Ovale strandschelp (*Spisula elliptica*). Algemeen.
Stevige strandschelp (*Spisula solida*). Vrij algemeen, 1 doublet.
Grote strandschelp (*Mactra corallina cinerea*). Enkele fragmenten.
Gewone otterschelp (*Lutraria lutraria*). Vrij algemeen.
Amerikaanse zwaardschede (*Ensis americanus*). Algemeen, ook doubletten.
Slanke kleine zwaardschede (*Ensis ensis ensis*). Vrij algemeen.
Brede kleine zwaardschede (*Ensis ensis phaxoides*). 2x
Tere platschelp (*Tellina tenuis*). Vrij algemeen, ook met vleesresten.
Rechtsgestreepte platschelp (*Tellina fabula*). Vrij algemeen, ook doubletten.
Nonnetje (*Macoma balthica*). Enkele.
Zaagje (*Donax vittatus*). Vrij algemeen, ook doubletten.
Witte dunschaal (*Abra alba*). 2x doublet.
Gewone Venusschelp (*Chamelea striatula*). Vrij algemeen, ook doubletten.
Grijze tapijtschelp (*Paphia aurea senescens*). 1x
Afgeknotte gaper (*Mya truncata*). 1x
Amerikaanse boormossel (*Petricola pholadiformis*). Enkele.
Witte boormossel (*Barnea candida*). 1x slotfragment.
Ruwe boormossel (*Zirfaea crispata*). Enkele.

koppotigen

Gewone zeekat (*Sepia officinalis*). Enkele fragmenten rugschild.

Stekelhuidigen

Zeeklit (*Echinocardium cordatum*). Fragmenten algemeen.

Zeeboontje (*Echinocyamus pusillus*). Vrij algemeen.

Gewone zeester (*Asterias rubens*). 1x

Gewone slangster (*Ophiura ophiura*). 2x

Insecten

Waterscorpioen (*Nepa cinerea*), 1x

Verslag excursie Huisduinen, 23 juni 2013

Tijd: 14.00 – 15.30 uur

Aantal deelnemers: 5

Weersomstandigheden: ZW 5, 14° C

Aanspoelsel was deze keer vrijwel afwezig. We moesten het dus doen met de nog steeds aanwezige zandhopen aan de duinvoet.

Eén van de specialiteiten van deze hopen is de gewone eierschelp. We vonden er deze keer 3 fragmenten van. De bonte mantel was nog steeds vrij algemeen aanwezig.

Nieuw voor dit gebied was 1 exemplaar van de dichtgestreepte artemisschelp. Andere vondsten: enkele geknobbelde hartschelpen, 1 fragment tere hartschelp, vrij algemeen noorse hartschelp, 3 fragmenten groot tafelmesheft, 1 fragment grote zwaardschede, 1x fragment slanke kleine zwaardschede en enkele grijze tapijtschelpen.

Bruinwieren

Knotswier (*Ascophyllum nodosum*). Enkele stukjes.

Neteldieren schijfkwallen

Oorkwal (*Aurelia aurita*). Vrij algemeen.

hydroidpoliepen

Zeerasp (*Hydractinia echinata*).
Op gewone tepelhoren.

bonte mantel

**Geleedpotigen
kreeftachtigen**

Gewone strandkrab (*Carcinus maenas*). 1x fragment.

Weekdieren

buikpotigen

Gewone alikruik (*Littorina littorea*). Enkele.
Gewone tepelhoren (*Euspira catena*). Enkele.
Glanzende tepelhoren (*Euspira nitida*). Vrij algemeen.
Wulk (*Buccinum undatum*). Enkele, ook eikapsels.
Gevlochten fuikhoren (*Nassarius reticulatus*). 4x

tweekleppigen

Gewone mossel (*Mytilus edulis*). Algemeen.
Bonte mantel (*Mimachlamys varia*). Vrij algemeen.
Gewone oester (*Ostrea edulis*). Algemeen.
Gewone kokkel (*Cerastoderma edule*). Zeer algemeen.
Brakwaterkokkel (*Cerastoderma lamarcki*). Algemeen.
Geknobbelde hartschelp (*Acanthocardia tuberculata*). Enkele.
Tere hartschelp (*Acanthocardia paucicostata*). 1 fragment.
Noorse hartschelp (*Laevicardium crassum*). Vrij algemeen.
Halfgeknotte strandschelp (*Spisula subtruncata*). Algemeen.
Ovale strandschelp (*Spisula elliptica*). Zeer algemeen.
Stevige strandschelp (*Spisula solida*). Vrij algemeen.
Grote strandschelp (*Mactra corallina cinerea*). 1 fragment.
Gewone otterschelp (*Lutraria lutraria*). Fragmenten vrij algemeen.
Groot tafelmesheft (*Ensis siliqua*). 3 fragmenten.
Amerikaanse zwaardschede (*Ensis americanus*). Algemeen, ook doubletten.
Grote zwaardschede (*Ensis arcuatus*). 1x fragment.
Slanke kleine zwaardschede (*Ensis ensis ensis*). 1x fragment.
Nonnetje (*Macoma balthica*). Algemeen.
Gewone eierschelp (*Gastrana fragilis*). 3x fragment.
Zaagje (*Donax vittatus*). Zeer algemeen.
Platte slijkgaper (*Scrobicularia plana*).
Enkele.
Gewone Venusschelp (*Chamelea striatula*).
Algemeen.
Grijze tapijtschelp (*Paphia aurea senescens*). Enkele.
Dichtgestreepte artemisschelp (*Dosinia lupinus lincta*). 1x

koppotigen

Gewone zeekat (*Sepia officinalis*). Fragmenten vrij algemeen.

Stekelhuidigen

Zeeboontje (*Echinocyamus pusillus*). Vrij algemeen.

Vissen

eierschelp (uit www.schelpen.info)

tere hartschelp

Hondshaai (*Scyliorhinus canicula*). 1x eikapsel.

Strandvondsten

Guus Henneman, Hondsbossche Zeewering, 19 februari. In Knorhaan 35 is wat mis gegaan bij de vermelding van twee kluwens van eikapsels van de hondshaai. De tweede kluwen bestond niet uit 9 maar uit 39 eikapsels!

Pieter Korstanje, Egmond-Bergen, 7 april. Heidi en ik vonden een afgekloven bruinvisje halverwege Egmond en Bergen.

Wilbert Kerkhof, Wijk aan Zee, 26 mei. Tijdens de excursie voor de cursus veldbiologie bij de Noodpier vonden we voor het eerst sinds lange tijd weer eens een adderzeenaald.

Marinus Rintel, Leiden, 1 juni. Deze foto maakte ik op de dag dat in Naturalis het schelpenboek werd gepresenteerd. Eindelijk worden de schelpen van Jan Sterringa geregistreerd bij Naturalis. Weliswaar passen alle registraties nu precies op het beeldscherm, maar er komen er vast meer bij!

Linda Keesman, St. Maartenszee, 6 juni. Voor het eerst een stuk van een noordkromp gevonden op het strand van Sint Maartenszee. Misschien heeft het te maken met de zandsuppletie in Petten.

Broekhornerpolder

KNNV-er Piet Dijkman liet ons weten dat in de Broekhornerpolder (tussen Heerhugowaard en Broek op Langedijk) veel graafwerk is verricht. Diepliggend zand met schelpen zou daarbij aan de oppervlakte zijn gekomen. Op 24 mei heb ik daar rondgekeken. Tussen de Broekerweg en de Westdijk, bij roeivereniging Ossa, zag ik inderdaad zandhopen met erg veel schelpen. De meest algemene soort was de gewone kokkel, gevolgd door nonnetje, platte slijkgaper, brakwaterkokkel, gewone mossel en halfgeknotte strandschelp. Plus één doublet van de bolle stroommossel die er duidelijk later is terecht gekomen. Een soortensamenstelling die aan de Waddenzee doet denken.

Henk Witte

Weekdierfauna in het Nederlandse Noordzeegebied sterk veranderd

Bericht uitgegeven door Stichting ANEMOON op woensdag 29 mei 2013

In de loop van de tijd is de Nederlandse weekdierfauna sterk veranderd. Dit blijkt uit het boek "Schelpdieren van het Nederlandse Noordzeegebied - Ecologische atlas van de mariene weekdieren (Mollusca)", dat op 1 juni gepresenteerd wordt in het Naturalis Biodiversity Center. In het Nederlandse deel van het Noordzeegebied zijn sinds 1900 maar liefst 255 verschillende soorten zee-weekdieren (ofwel schelpdieren) levend aangetroffen. Twintig hiervan, bijvoorbeeld de Zuiderzee-schijfslak, zijn na 1985 niet meer gezien. Er werden echter ook 49 nieuwe soorten gevonden zoals de Amerikaanse zwaardschede en de Japanse oester.

In het boek wordt de situatie voor en na 1985 vergeleken. In totaal werden twintig soorten na 1985 niet meer teruggevonden, terwijl er 49 nieuwe soorten weekdieren in Nederland gevonden zijn. Onder de nieuwe soorten zijn twintig kleurrijke zeenaaktslakken die sportduikers ontdekt hebben, vijf exoten die vermoedelijk in Nederland zijn terechtgekomen met materiaal voor de schelpdiercultuur of ballastwater in schepen, en enkele soorten die hun areaal hebben uitgebreid vanuit het zuiden. Het meest opvallend zijn de snelle opmars van de Amerikaanse zwaardschede (jaren '80), de Japanse oester (jaren '90) en recent de Otterschelp, de Filippijnse tapijtschelp en de Gevlochten fuikhoren. Wie wel eens langs de kust loopt, heeft ze ongetwijfeld zien liggen.

Voorbeelden van zee-weekdieren die zich snel over Nederland verspreid hebben. De eerste drie zijn exoten. V.l.n.r.: Japanse oester, Amerikaanse zwaardschede, Filippijnse tapijtschelp, gevlochten fuikhoren (foto's: Sylvia van Leeuwen, Peter van Bragt, Dennis de Leeuw)

Als soorten verdwijnen of afnemen, valt dat minder snel op. Zeker is dat de Zuiderzee-schijfslak uit Nederland verdween door aanleg van de Afsluitdijk. Ook het Vliezig drijfhorentje en het Scheefhorentje zijn in Nederland uitgestorven. Deze slakjes leefden in zeegras, waarvan in Nederland nog maar heel weinig over is.

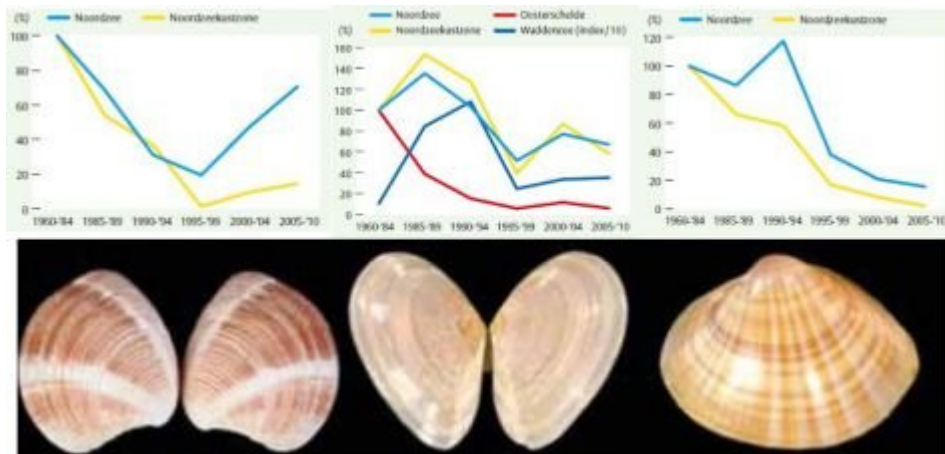
Uit de atlas blijkt verder dat grote, langlevende soorten in de Noordzee sterk in aantal zijn afgenomen. Het gaat bijvoorbeeld om de Noordkromp (het oudste dier ter wereld!), Noordhoren, Slanke noordhoren, Wulk en Pelikaansvoet. Deze schelpdieren hebben te lijden onder de boomkorvisserij en sommige soorten werden minder vruchtbaar door het gebruik van aangroeiwerende middelen (TBT) op schepen. Deze toepassing van TBT is tegenwoordig verboden, maar de stof breekt niet snel af en zit nog steeds in het zeewater. Ook twaalf soorten van brak water en kwelders zijn sterk achteruit gegaan. Hun leefgebied is vooral afgenomen door de aanleg van dijken en de Deltawerken. Deze dijken en dammen vormen een abrupte scheiding tussen de zee en het land en binnenwateren, waardoor gebieden met speciale overgangsmilieus (van zout naar zoet en van zee naar land) afnamen. Voorbeelden van soorten uit zulke gebieden zijn Muizenootjes, Brakwaterkokkel, Brakwatermossel, Kwelderslak en Grays kustslak.

Langlevende soorten. V.l.n.r.: Noordkromp, Wulk, Slanke noordhoren. De Noordkromp is het oudste dier ter wereld en kan honderden jaren oud worden. Grote huisjesslakken kunnen een leeftijd van 15 tot 50 jaar bereiken. In het Nederlandse deel van de Noordzee zijn hun aantallen sterk afgenomen, vermoedelijk als gevolg van beschadiging door de boomkorvisserij en of het gebruik van TBT. (foto's: Rob Witbaart, Janny Bosma, Peter van Bragt)

Minder bekend en zorgwekkend is dat ook diverse "gewone" inheemse tweekleppige schelpdieren in de Noordzee duidelijk achteruit zijn gegaan. Het gaat bijvoorbeeld om inheemse Ensis-soorten, vier soorten strandschelpen, de Venusschelp, de Tere en Rechtsgestreepte platschelp en de Afgeknotte gaper. Ze komen nog steeds in de Noordzee voor, maar worden minder vaak gevonden dan voor 1985. De oorzaak daarvan is niet bekend.

Voorbeelden van algemene soorten tweekleppige schelpdieren die in het Nederlandse de Noordzee zijn afgenomen. V.l.n.r.: Venusschelp, Rechtsgestreepte platschelp, Grote strandschelp (figuren: Schelpdieren van het Nederlandse Noordzeegebied, foto's: Rykel de Bruyne, A. Gmelig Meyling Sr.)

Grote variatie aan soorten en leefgebieden

Onder het zeeoppervlak gaat een grote variatie aan leefgebieden schuil, waarin elke diersoort een specifieke plek heeft. Dat geldt niet alleen voor de tropische zeeën met hun prachtige onderwaterleven, maar ook voor onze 'eigen' zoute en brakke wateren. Nederlandse gebieden met een gevarieerde en bijzondere weekdierfauna zijn de Oosterschelde, Voordelta, Klaverbank, Doggersbank en Oestergronden. In de Waddenzee is de variatie van soorten kleiner, maar door de hoge aantallen en het ondiepe water zijn de schelpdieren daar een waardevolle voedselbron voor vogels.

De weekdieren behoren tot de meest gevarieerde diergroepen ter wereld. Onder de 255 Nederlandse soorten zijn zes Klassen vertegenwoordigd. De meeste soorten behoren tot de slakken en de tweekleppigen, maar ook inktvissen, keverslakken, een stootand en een schildvoetige behoren tot de Nederlandse weekdierfauna. Naast bekende voorbeelden zoals

Mossel, Wulk en Zeekat leven er in Nederland ook minder bekende soorten zoals Stippelschelpje, Tijgerpels, Priktolhoren, Paarse waaierslak, Goudstipje, Witte pissebedkeverslak, Gladde olifantstand en Kleine achtarm. Deze atlas laat zien dat Nederland prachtige mariene natuur heeft waar we trots op zijn en die de moeite van het behouden waard is.

De atlas

Deze atlas is een uitgave van Tirion Natuur en Stichting ANEMOON. Het is de eerste keer dat volledig in kaart is gebracht welke schelpdieren leven in de Nederlandse zoute en brakke wateren van Nederland. Het boek geeft een compleet overzicht van alle soorten, met afbeeldingen en beschrijvingen van hun uiterlijk, leefwijze en verspreidingsgebied. De verspreidingskaarten hebben betrekking op het hele Nederlandse Continentale Plat (NCP; in totaal anderhalf keer het hele Nederlandse vasteland) en alle kustwateren, inclusief de Delta en de Waddenzee. Eventuele trends en seizoenspatronen zijn samengevat in heldere grafieken en ook aan de bedreigingen en bescherming van weekdieren is ruime aandacht besteed. Vrijwel alle beschikbare gegevens van 18 professionele onderzoeksinstituten en musea en van honderden vrijwilligers zijn in het boek samengebracht en ontsloten. Aan het boek hebben 18 auteurs meegeschreven. Het is rijk geïllustreerd met bijna 1.700 foto's, waarvan veel onderwateropnamen, kaarten en grafieken. Meer informatie over het boek en de wijze van bestellen vindt u op: www.anemoon.org/anm.

Tekst: Sylvia van Leeuwen, Stichting Anemoon

Foto's: Sylvia van Leeuwen, Peter van Bragt, Dennis de Leeuw, Rob Witbaart, Janny Bosma, Rykel de Bruyne, A. Gmelig Meyling Sr., Schelpdieren van het Nederlandse Noordzeegebied

Figuren: Schelpdieren van het Nederlandse Noordzeegebied

Is de Japanse stekelhoorn een bedreiging voor onze oesters?

Bericht uitgegeven door Stichting ANEMOON op zondag 23 juni 2013

Sinds 2007 wordt in de westelijke Oosterschelde de Japanse stekelhoorn aangetroffen. Het is een roofslak die oorspronkelijk uit Oost-Azië afkomstig is. Het heeft oesters, mosselen en andere tweekleppige weekdieren op de menukaart staan. De soort lijkt zich hier voorlopig nog maar in kleine aantallen gevestigd te hebben. Elders op de Europese en Amerikaanse kust is het echter al een plaag en heeft hij lokaal tot 25 procent schade in oestercultures veroorzaakt.

De Japanse stekelhoorn (*Ocenebra inornata*) is een bijzonder fraaie slak van maximaal bijna vijf centimeter hoog en ruim twee centimeter breed. De top is spits. Op de vier tot twaalf trapsgewijs afgezette windingen staan duidelijk afgetekende dwarsribben. De laatste winding is relatief groot en neemt meer dan de helft van de hoogte in. De mondopening is ovaal en loopt uit in een sifokanaal. De slak voedt zich bij voorkeur met jonge oesters maar hij kan ook grotere prooien doden en verorberen.

Volwassen Japanse stekelhoorn in de Oosterschelde (foto: Peter H van Bragt)

Het vrouwtje zet bij voorkeur haar twintig tot veertig urnvormige, licht gebogen eikapsels op oesters af. In ieder urntje zitten honderden embryo's. Met behulp van zuren en de radula van zijn tong (rasptong) boort de stekelhoorn een gaatje door de schelp van zijn prooi om er vervolgens het weke vlees van het schelpdier uit te zuigen. Een volwassen dier kan twee tot drie jonge oesters per week consumeren. Een grote volwassen oester levert de slak circa twee dagen voedsel op. Als de lokale populatie zich gaat uitbreiden is het niet ondenkbaar dat de soort grote schade kan aanrichten aan onze oestercultures.

Juveniel en volwassen Japanse stekelhoorn met eikapsels in de Oosterschelde (foto: Peter H van Bragt)

Oorspronkelijk komt de soort uit de noordelijke Oost-Aziatische kustwateren. Vanaf het begin van de twintigste eeuw komt de soort ook op de West-Amerikaanse kust voor in het grensgebied van de Verenigde Staten en Canada tot aan Californië. De Japanse stekelhoorn is daar zeer waarschijnlijk terecht gekomen door oesterimport uit Azië. Daarna is de soort in 1995 wederom met oesterimport, nu uit Amerika, op de Franse westkust terecht gekomen. Ondertussen is de soort ook op de Portugese en Deense kust aangekomen. En sinds 2007 is de soort op de Nederlandse kust in de Oosterschelde bij Yerseke, Gorishoek en Zierikzee aangetroffen. Deze stekelhoorn kent geen planktonische fase. Na het uitkomen van de eitjes vestigen de jonge slakken zich meteen op de bodem. De verspreiding van de soort door getijdestromingen is daardoor zeer beperkt. De mondiale verspreiding, en de vestiging in de Zeeuwse Delta, is zeer waarschijnlijk het gevolg van grootschalige transporten van weekdieren van Azië via Amerika naar Europa en dus ook naar onze kust. Dit wordt mede

aannemelijk gemaakt door de eerste vondsten van Japanse stekelhoorns bij Yerseke waar veel schaaldieren van elders van de Europese kust geïmporteerd worden.

Eikapsels van de Japanse stekelhoorn in de Oosterschelde (foto: Peter H van Bragt)

De mondiale vestiging is op locaties die klimatologisch overeenkomen met de oorspronkelijke vindplaats in Oost-Azië. Er is daardoor een redelijke kans dat de Japanse stekelhoorn zich hier permanent kan gaan vestigen. Sinds 2007 is de soort in de zuidoostelijke Oosterschelde steeds vaker waargenomen. Na zes jaar is het nog geen plaag geworden. De soort kan in de toekomst in aantal verder toenemen, alsnog een plaag worden en ook op onze kust grote schade aanrichten aan de oesterpopulaties, zoals het elders al eerder heeft gedaan. De toekomst zal het ons leren. De import van deze roofslak is in ieder geval een typisch voorbeeld van de risico's die onze mariene biodiversiteit loopt met de grootschalige import van schaaldieren van andere Europese kusten.

Tekst en foto's: Peter H van Bragt, Stichting ANEMOON

Tekst o.a. gebaseerd op de beschrijving van de soort in "Schelpdieren van het Nederlandse Noordzegebied", Lützen et al. (2012) en diverse internet bronnen.